

УДК 005:371

О. В. КАПЛИНСЬКА

м. Миколаїв

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ (НА ПРИКЛАДІ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ м. МИКОЛАЇВ)

У статті аналізується сучасні тенденції впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в управління освітнім процесом, розкривається сутність та проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в системі управління освітнім процесом, окреслюються можливі напрямки її модернізації.

Робота розрахована на широке коло читачів – державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, керівних кадрів різних ієрархічних рівнів управління сферою освіти, викладачів, студентів.

Ключові слова: інформаційне суспільство, управління освітнім процесом, інформаційно-комунікаційні технології, державна політика в сфері інформування, електронне урядування, ефективність управління загальноосвітніми навчальними закладами.

Постановка проблеми. Враховуючи сучасні темпи зростання обсягів інформації, яку отримує людина та запровадження нових інформаційних технологій у всіх галузях життєдіяльності людини, перед нами постають питання щодо впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують підвищення ефективності роботи в інформаційному суспільстві.

Відповідно до Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» пріоритетним є науково-технічний та інноваційний розвиток України, що потребує впровадження ІКТ в усі сфери життєдіяльності суспільства та держави. Також «спрямування зусиль органів державної влади на формування сприятливих умов для впровадження та використання ІКТ, визначення їх у програмах розвитку України» [5, с. 7].

Зважаючи на те, що управлінські нововведення в школі розвинуті набагато слабше, ніж взагалі освітні, наголошуємо на недостатній розробленості технологій управління загальноосвітніми навчальними закладами, особливо з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Ці технології, дійсно, значно поступаються у своєму розвитку безпосередньо педагогічним технологіям і заслуговують на більшу увагу з боку науковців [11, с. 43].

На досягнення цих цілей саме й орієнтована робота управління освіти Миколаївської ради щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень. З метою визначення стану дослідження даної проблеми нами проаналізовано педагогічну літературу, нормативно-правові документи в галузі освіти.

Управління загальноосвітнім навчальним закладом (ЗНЗ), з точки зору теорії систем, – це технологічний процес впливу на цілісну, відкриту, динамічну соціально-педагогічну систему. Теоретичний і практичний інтерес створення керівниками навчальних закладів сучасних моделей управління викликають дослідження В. Безпалька, Г. Єльнікової, В. Васильєва, О. Орлова, М. Поташник, В. Лазарев та ін. Сучасні освітні технології в управлінні навчальними закладами висвітлені в наукових працях Л. Калініної (інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом), Р. Вдовиченко (стратегія управління загальноосвітніми навчальними закладами), Л. Даниленко (управління інноваційними освітніми проектами) та ін.

Як свідчать дослідники В. Немцов, Л. Довгань, в Україні теорія і практика стратегічного управління ще не досягла належного розвитку через складні умови господарювання, брак коштів для впровадження інноваційних процесів, але разом із тим дуже важливо, що є вже перші досягнення з успішного впровадження стратегічного управління. Вони мають чітко визначену місію, концепції, цілі, культуру, неординарний підхід до вирішення проблем [10, с. 6–9].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз впровадження в систему управління освітнім процесом інформаційно-комунікаційних

технологій та обґрунтування основних напрямів її модернізації.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні законодавчо визначено основні принципи та напрями реалізації державної політики у сфері інформатизації та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. В Законі України «Про Національну програму інформатизації» закріплено визначення поняття інформаційні технології.

Інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [3, с. 2].

З точки зору теорії управління, управління будь-якою системою – це вид діяльності щодо створення умов для нормального функціонування цієї системи на основі аналізу, цілеутворення, планування, організації виконання, контролю й керівництва. Всі види управлінської діяльності або функції управління – це процес роботи з інформацією [9, с. 169].

Система освіти Миколаєва – це об'єднання зусиль всієї громади. Цілісність освітньої галузі, її безперервний розвиток забезпечуються органом місцевого самоврядування, управлінням освіти, науково-методичним центром, педагогічними колективами загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів [1].

З метою довгострокового планування розвитку міста, формування системи навчальних закладів, необхідної для надання високоякісних освітніх послуг кожній дитині, з урахуванням ефективного використання наявних ресурсів та складення регіональних планів в місті Миколаєві розробляються та впроваджуються програми: «Освіта», «Учитель» та ін. Вони створені відповідно до Стратегії економічного та соціального розвитку м. Миколаїв з визначенням перспектив освітньої галузі зокрема. Основною метою програм і проектів є визначення стратегії й тактики розвитку освітньої галузі з урахуванням потреб територіальної громади міста щодо рівня освіти, сучасних світових тенденцій до глобалізації, розвитку науково-інформаційних технологій.

Впровадження інформаційних технологій в систему управління, як показує практика, призводить до оптимізації організаційних процедур, роблячи їх більш простими і логічними. У загальноосвітніх навчальних закладах міста реалізується державна програма «Інформатизація освіти: 100%». В 2012–2013 н. р. 17 освітніх установ отримали навчально-комп'ютерні комплекси в рамках Державної програми комп'ютеризації навчальних закладів. Всі навчальні заклади підключені до мережі Інтернет. 39 загальноосвітніх навчальних закладів міста мають власні сайти, 14 – власну сторінку на веб-порталі «Щоденник. ua». Електронні адреси сайтів навчальних закладів доступні на веб-порталі управління освіти Миколаївської міської ради (<http://osvita-mk.org.ua/>).

Міським бюджетом профінансовано реалізацію проекту «Курс: ОСВІТА» з метою створення єдиної міської електронної бази освіти, автоматизації управлінської діяльності на всіх рівнях. З 2012–2013 навчального року спеціалізована школа I–III ступенів мистецтв і прикладних ремесел «Академія дитячої творчості» бере участь у Національному проекті «Відкритий світ» як переможець I етапу. З 2013–2014 навчального року інші загальноосвітні навчальні заклади міста активно залучилися до участі в Національному проекті «Відкритий світ». На сьогоднішній день 40 шкільних бібліотек мають комп'ютерну техніку, 26 – доступ до мережі Інтернет.

Основний зміст роботи більшості керівників освітніх установ – це вироблення управлінських рішень. Тому ефективність здійснення ними своїх функцій у значній мірі визначається системою роботи з документами. При великих обсягах опрацювання документів виникають проблеми, яких неможливо уникнути в роботі з паперовими носіями: тривалі процедури передачі документів; можливість втрати інформації про місцезнаходження документів; відсутність ефективного контролю з боку суспільства; високі витрати на інфраструктуру збереження і руху паперових документів; висока трудомісткість рутинних операцій у діяльності працівників, брак часу на підготовку якісних рішень.

Найчастіше ці проблеми призводять до невиправдано затягнутих строків розгляду питань, неефективності роботи в цілому. Іс-

нує два можливих підходи до застосування інформаційних технологій для розв'язання цієї проблеми:

- підвищення ефективності існуючих процедур роботи з документами (автоматизація діловодства);
- перехід до електронного документообігу.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє істотно розширити канали взаємодії ЗНЗ з іншими установами та батьками учнів, підвищити якість цієї взаємодії і сприяти тим самим зміцненню громадянського суспільства, побудованого на взаєморозумінні, врахуванні інтересів кожного і прагненню до загальних конструктивних цілей. Тому необхідно впровадити 100% в усіх навчальних закладах автоматизованої системи управління навчальним процесом. Виходом з цієї ситуації є створення системи обміну електронними документами між управлінням освіти, науково-методичним центром, школами та іншими державними установами. Створення такої системи дозволяє забезпечити:

- радикальне прискорення доставки документів;
- гарантію доставки;
- доставку «під підпис» – оповіщення відправника про одержання і реєстрацію документа одержувачем;
- зниження витрат.

Сучасні програмні засоби, розроблені корпорацією Microsoft та її партнерами, дозволяють успішно вирішувати всі ці проблеми. Сьогодні розробка і впровадження систем, які автоматизують обмін електронними документами між навчальними закладами, є абсолютно реальною задачею. Експлуатація цих систем можлива для всіх ЗНЗ, які не мають автоматизованої системи документообігу. Вони можуть приймати і передавати документи за допомогою засобів обміну електронною поштою, доповнених засобами роботи з формами, електронним цифровим підписом (ЕЦП) і засобами захисту інформації. Найбільшу користь і помітне зниження трудомісткості одержать школи, в яких документообіг цілком автоматизований.

Введення законодавства, що забезпечує юридичну значимість електронного цифрового підпису, відкриває можливість створення систем обміну електронними документами, які не потребують дублювання електронних

документів паперовими і дозволяють тим самим значно знизити витрати. Це повинно стати наступним кроком для інформатизації системи управління освітнім процесом.

Перші кроки вже зроблені. З 01.09.2013 року введено в дію розміщення статистичної звітності на всеукраїнському порталі «Освіта.ua». Зручне представлення в мережі Інтернет повної, точної і актуальної інформації дозволяє істотно спростити процес пошуку необхідної інформації батькам учнів, представникам різних громадських організацій, заощаджувати час керівників, змушених відповідати на запитання або зменшити кількість помилок.

На рівні управління освіти впроваджено програмні комплекси автоматизованих систем формування звітності, що дає можливість формувати статистичні дані про чисельність і склад педагогічних працівників ЗНЗ, здійснювати коригування введених даних, контроль та моніторинг. На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 12.04.00 № 646 розроблена програма для обліку дітей та підлітків шкільного віку.

Висновки та перспективи дослідження.

Впровадження сучасних інформаційних технологій у систему управління освітнім процесом безумовно є однією з складових неминучого переходу до інформаційного суспільства та засвідчує рівень сучасної підготовки керівників та рівня їх менеджменту. Окремі проблеми цього процесу можна вирішити на рівні школи (наприклад власними зусиллями працівників), але інші виникають у зв'язку з недостатньою законодавчою базою та фінансуванням.

Задля впровадження завдань Національної програми інформатизації необхідне законодавче розроблення стандартних підходів до апаратного, програмного, інформаційного та технологічного забезпечення інформаційних систем і принципи їх інтеграції в єдиний інформаційний простір України. Також необхідно швидко відповідати на інформаційні виклики. Наприклад якомога швидше отримувати експертні висновки та ліцензії на програмні продукти, з метою використання найпрогресивніших світових розробок у сфері ІКТ, в тому числі і у системі управління освітнім процесом.

Отже стратегічна важливість сектора ІКТ для України (а для навчальних закладів – виховання здібних до цього дітей, як майбутніх фахівців) визначається тим, що успіх чи поразка в цій сфері істотно впливають на місце нашої країни в світовій спільноті в майбутньому: чи збереже країна своє місце серед країн-донорів науково-технічних досягнень і розробок для решти світу, чи перетвориться в джерело її кадрів.

Список використаних джерел

1. Деркач Г. І., Про результати діяльності навчальних закладів за 2012–2013 н. р. та пріоритетні напрями роботи педагогічних колективів міста в 2013–2014 н. р. у контексті нових соціальних ініціатив Президента України: діти – майбутнє України та в умовах переходу на нові державні стандарти освіти, Матеріали конференції педагогічних працівників навчальних закладів Миколаєва, 2013.
2. Єдинак В. С. Розвиток інформаційних технологій в Україні // Наукові доробки молоді – вирішенню проблем європейської інтеграції : збірник наукових статей ; в 2 т. Т. 1. — Харків: Контигент, 2008. — С. 289—290.
3. Закон України «Про національну програму інформатизації» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 27—28, ст. 181.
4. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», 4 лютого 1998 року, №75/98-ВР.

О. В. КАПЛИНСЬКА

Миколаїв

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS (BASED ON THE EDUCATION BRANCH OF MYKOLAIV)

This article analyzes the current trends of information-communication technologies in the educational process managements. It shows the essence and problems of development of information-communication technologies in the management of the educational process and possible directions of its modernization are outlined. The work is expected for a wide audience – state employees, the representatives of local authorities, managers of different hierarchical levels in the educational process managements, teachers and students.

Keywords: information society, the management of the educational process, information and communication technologies, state policy in the field of information, electronic management, efficiency of the general educational establishments.

Е. В. КАПЛИНСКАЯ

г. Николаев

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В УПРАВЛЕНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССОМ (НА ПРИМЕРЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ г. НИКОЛАЕВ)

В статье анализируются современные тенденции внедрения информационно-коммуникационных технологий в управление образовательным процессом, раскрывается сущность и проблемы внедрения информационно-коммуникационных технологий в системе управления образовательным процессом, очерчиваются возможные направления ее модернизации.

Работа рассчитана на широкий круг читателей – государственных служащих, должностных лиц органов местного самоуправления, руководящих кадров разных иерархических уровней управления сферой образования, преподавателей, студентов.

Ключевые слова: информационное общество, управление образовательным процессом, информационно-коммуникационные технологии, государственная политика в сфере информирования, электронное управление, эффективность управления общеобразовательными учебными учреждениями.

5. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 12, ст. 102.
6. Закон України «Про інформацію», Постанова Верховної Ради України № 2658-XII (2658-12) від 02.10.92 р.
7. Закон України «Про доступ до публічної інформації» (Відомості Верховної Ради України, 2011р., № 32, ст. 314.
8. Калініна Л. М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом: Монографія. — Херсон : Айлант, 2005. — 275 с.
9. Калініна Л. М., Вдовиченко Р. П. Стратегії управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства: Зб. Наук. Праць / Ін-т педагогіки АПН України. — К ; Миколаїв : Іліон, 2008. — 400 с.
10. Луначек В. Є. Інформаційно-комунікаційні технології в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом. – Х. : Вид-во «Освіта», 2004. — 96 с.
11. Мазан Р. С., Систем стратегічного управління закладами освіти в сучасних умовах, Стратегії управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства : Зб. Наук. Праць / Ін-т педагогіки АПН України. — К ; Миколаїв : Вид-во «Іліон», 2008. — 400 с.
12. Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні, № 928/2000, 31 липня 2000 року.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.14